

Rapport

De Staat van het Koningshuis anno 2005

Remco Frerichs

C4903 | april 2005

Bestemd voor:

RTL Nieuws
Hilversum

Inhoud

Samenvatting	1	
Inleiding	2	
<hr/>		
1	Het Huis van Oranje: een onneembare vesting	3
1.1	Steun voor monarchie nog altijd zeer groot	3
1.2	Maxima met afstand populairste lid Koninklijk Huis	3
1.3	Koningin Beatrix: populariteit in laatste decennium fors gedaald	4
1.4	Willem-Alexander maakt betere indruk dan zijn moeder	5
1.5	Maxima zo mogelijk nog populairder dan vorig jaar	6
1.6	Meerderheid Nederlanders: niet tornen aan macht vorst(in)	6
1.7	Kwart Nederlanders geeft Koningin Beatrix nog twee jaar	7
1.7.1	Referendum	8
1.8	Nederlander genuanceerder in vertrouwen voor Willem-Alexander	8
1.8.1	Vertrouwen in Willem-Alexander groter dan in Beatrix 25 jaar geleden	9
1.9	Invloed Maxima op Willem-Alexander groeit	9
1.10	Koninginnedag ook in toekomst op 30 april	9
1.11	Geen steun voor generaal pardon asielzoekers	10
1.12	Steun voor gratieverzoek gedetineerden minimaal	11
<hr/>		
	Bijlagen	
1	Onderzoeksverantwoording	
2	Methode van onderzoek	
3	Vragenlijst	
4	Tabellen	
<hr/>		
	<i>Inhoud figuren en tabellen</i>	
1	<i>Steun voor monarchie onverminderd groot</i>	3
2	<i>Maxima met afstand meest sympathieke lid van het Koninklijk Huis</i>	4
3	<i>Koningin Beatrix: doet het goed, is sympathiek, maar boet in qua populariteit</i>	5
4	<i>Willem-Alexander: oordeel afgelopen jaar nauwelijks veranderd</i>	6
5	<i>Populariteit Maxima nog altijd stijgend</i>	6
6	<i>Macht vorst(in) precies goed</i>	7
7	<i>Eén op acht Nederlanders wil Willem-Alexander nog in 2005 op de troon</i>	7
8	<i>Vertrouwen in Willem-Alexander nog altijd groot</i>	8
9	<i>Invloed Prinses Maxima op kroonprins neemt toe</i>	9
10	<i>Meerderheid wil alles bij het oude laten</i>	10

Samenvatting

Nog altijd geeft een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking de voorkeur aan een monarchie boven een republiek. Anno 2005 is 86% van mening dat Nederland een monarchie moet blijven en opteert 14% voor een republiek. Dit aandeel is de laatste jaren gestabiliseerd.

Prinses Maxima is met afstand het populairste lid van het Koninklijk Huis. Tweederde van de Nederlanders (63%) vindt haar het meest sympathiek. Prinses Maxima wordt door liefst 94% als sympathiek omschreven, 86% is van mening dat zij dicht bij het volk staat en 85% noemt haar boeiend. Vergeleken met (bijna) tien jaar geleden heeft het staatshoofd echter wel degelijk aan populariteit ingeboet. Willem-Alexander doet het iets beter: de Nederlandse bevolking is positiever in haar oordeel over de kroonprins dan over Koningin Beatrix.

Een kwart van de ondervraagden (24%) is van mening dat Koningin Beatrix in 2007, als Willem-Alexander veertig wordt, afstand moet doen van de troon. Dat kan ze met een gerust hart doen: een ruime meerderheid van de Nederlanders heeft, wellicht dankzij een toenemende invloed van Prinses Maxima, (tamelijk) veel vertrouwen in Willem-Alexander als koning van Nederland (81%).

Een nieuwe vorst of niet, Koninginnedag moet ook in de toekomst op 30 april gevierd moet worden (52%). Aan de macht van het nieuwe staatshoofd hoeft evenmin iets te veranderen: een meerderheid van de Nederlanders (62%) is van mening dat de invloed van de koning(in) nu precies goed is.

Het huidige staatshoofd, Koningin Beatrix, dient haar invloed in ieder geval niet aan te wenden om asielzoekers een generaal pardon te geven, noch om gedetineerden gratie te verlenen. Beide plannen – geopperd wegens het 25-jarig jubileum van Koningin Beatrix – worden door de Nederlandse bevolking neergesabeld.

Inleiding

In het kader van de samenwerking tussen RTL Nieuws en TNS NIPO voert TNS NIPO maandelijks een groot trendonderzoek uit. In het onderzoek van de maand april is een aantal vragen over het Koninklijk Huis en het zilveren jubileum van Koningin Beatrix opgenomen. De meeste vragen zijn ook in eerdere onderzoeken, uitgevoerd op eigen initiatief of in opdracht van NOS Aktueel, aan de orde gekomen.

De resultaten van dit onderzoek worden gepresenteerd tijdens de nieuwe televisierubriek RTL Z Enquêtecommissie, die daags voor Koninginnedag het levenslicht ziet.

Het onderhavige rapport doet verslag van de bevindingen van de enquête, die is uitgevoerd van 22 april tot en met 26 april. De vragen zijn voorgelegd aan 967 Nederlanders van 18 jaar en ouder.

In de bijlagen van het rapport zijn achtereenvolgens opgenomen: de onderzoeksverantwoording, een beschrijving van de methode van onderzoek, de vragenlijst (voor zover het de vragen over het Koninklijk Huis en het zilveren van jubileum van Koningin Beatrix betreft) en alle relevante tabellen.

1 Het Huis van Oranje: een onneembare vesting

1.1 Steun voor monarchie nog altijd zeer groot

Nog altijd geeft een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking de voorkeur aan een monarchie boven een republiek. Anno 2005 is 86% van mening dat Nederland een monarchie moet blijven en opteert 14% voor een republiek. Dit aandeel is de laatste jaren gestabiliseerd.

De steun voor de monarchie in de laatste drie jaar volkomen stabiel, ondanks de affaires rond Mabel en Margarita en het overlijden van Prins Bernhard, Prins Claus en Prinses Juliana.

Overigens was de steun voor de monarchie in de jaren '90 wel iets groter dan heden ten dage. Destijds gaf 90% de voorkeur aan een monarchie boven een republiek. Bij het aantreden van Koningin Beatrix gaf 88% de voorkeur aan de monarchie boven een republiek. Een kwart eeuw later is de steun voor het koningshuis dus nauwelijks veranderd.

De steun voor de republiek is met name groot onder potentiële stemmers van Groep Wilders (25%) en GroenLinks / SP (23%).

1 | Steun voor monarchie onverminderd groot

Op respons ¹	'64	'69	'76	'80	'95	'96	'99	'00	'03 maart	'03 april	'04	'05
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Monarchie	91	89	93	88	93	95	91	90	81	86	86	86
Republiek	9	11	7	12	7	5	9	10	19	14	14	14

1.2 Maxima met afstand populairste lid Koninklijk Huis

Prinses Maxima is met afstand het populairste lid van het Koninklijk Huis. Tweederde van de Nederlanders (63%) vindt haar het meest sympathiek. Maxima wordt op zeer ruime afstand gevolgd door Willem-Alexander, die door 8% van de ondervraagden het meest sympathiek wordt gevonden. De top drie wordt gecombineerd door het huidige staatshoofd, koningin Beatrix (7%).

¹ Alleen de respondenten die hier een antwoord konden geven zijn in deze tabel meegenomen. De 'weet niet / geen mening'-categorie (april 2003: 7%, 2004: 13%, 2005: 10%) is buiten beschouwing gelaten.

De onlangs overleden Prins Bernhard, de enige die qua populariteit nog enigszins in het spoor van Maxima kon blijven, komt in onderstaande lijst vanzelfsprekend niet meer voor. Zijn score lijkt geheel ten goede te komen aan de populariteit van Prinses Maxima.

2 | *Maxima met afstand meest sympathieke lid van het Koninklijk Huis*

	April 2003	April 2004	April 2005
	%	%	%
Maxima	41	50	63
Willem-Alexander	12	13	8
Beatrix	8	9	7
Laurentien	0	1	3
Catharina-Amalia	-	2	2
Constantijn	1	1	1
Johan-Friso	1	0	1
Mabel	-	0	1
Bernhard	10	11	†
Juliana	11	†	†
Allemaal even sympathiek	9	6	7
Weet niet / wil niet zeggen	7	7	9

1.3 Koningin Beatrix: populariteit in laatste decennium fors gedaald

Vergeleken met (bijna) tien jaar geleden heeft het staatshoofd echter wel degelijk aan populariteit ingeboet.

In 1996 vond 87% van de ondervraagden Koningin Beatrix sympathiek, inmiddels is dit aandeel gedaald tot 74%. De omschrijving ‘dicht bij het volk’ werd een decennium geleden nog door 61% van toepassing geacht op onze vorstin, inmiddels is dit 37%. Daarbij moet worden aangetekend dat dit aandeel ten opzichte van vorig jaar met vier procentpunten is gestegen. Naarmate de tijd verstrijkt, lijkt Koningin Beatrix bovendien als vooruitstrevend worden beschouwd. In 1996 noemde 38% Koningin Beatrix progressief, anno 2005 is dit 22%.

Waar vorig jaar nog 46% het staatshoofd als boeiend omschreef, is dat nu nog 43%. Dit betekent voor het tweede achtereenvolgende jaar een daling. Dit laat onverlet dat een ruime meerderheid nog altijd van mening is dat Koningin Beatrix het goed doet als staatshoofd (81%).

3 | *Koningin Beatrix: doet het goed, is sympathiek, maar boet in qua populariteit*

	1996	1999	April 2000	Mei 2000	April 2003	April 2004	April 2005
	%	%	%	%	%	%	%
Sympathiek	87	78	67	77	75	73	74
Boeiend	-	-	44	47	52	46	43
Dicht bij het volk	61	55	34	31	45	33	37
Progressief	38	26	21	27	22	20	22
Doet het goed als staatshoofd	-	-	-	-	80	81	81

1.4 Willem-Alexander maakt betere indruk dan zijn moeder

De Nederlandse bevolking is iets positiever in haar oordeel over Willem-Alexander dan over Koningin Beatrix. Zo wordt de kroonprins sympathieker gevonden (87% versus 74%) en progressiever (40% versus 22%). Bovendien staat Willem-Alexander aanzienlijk dichterbij het volk dan zijn moeder (65% tegenover 37%).

De kroonprins wordt even boeiend gevonden als Koningin Beatrix (beiden 43%). Waar 80% van mening is dat Willem-Alexander geschikt is als staatshoofd, scoort Koningin Beatrix ('doet het goed als staatshoofd') met 81% niet veel hoger.

Ten opzichte van enkele jaren geleden wordt Willem-Alexander iets geschikter als staatshoofd gevonden (80% nu versus 68% in 1999). Dit betekent voor het derde achtereenvolgende jaar een stijging. De associatie met 'dicht bij het volk' neemt daarentegen voor het tweede opeenvolgende jaar af (was 67%, nu 65%).

Het heeft er alle schijn van dat hoe verder Willem-Alexander komt af te staan van het volk, des te geschikter hij wordt gevonden als staatshoofd. Deze hypothese wordt ondersteund door de cijfers die betrekking hebben op Koningin Beatrix. Een minderheid geeft immers aan dat de vorstin 'dicht bij het volk staat', terwijl een ruime meerderheid van mening is dat Koningin Beatrix het goed doet als staatshoofd.

4 | *Willem-Alexander: oordeel afgelopen jaar nauwelijks veranderd*

	1999	April 2003	April 2004	April 2005
	%	%	%	%
Sympathiek	83	88	87	87
Geschikt als staatshoofd	68	76	78	80
Dicht bij het volk	66	68	67	65
Boeiend		48	47	47
Progressief	38	38	40	40

1.5 Maxima zo mogelijk nog populairder dan vorig jaar

Het feit dat liefst 63% van de Nederlanders Prinses Maxima het meest sympathieke lid van het Koninklijk Huis vindt, geeft het eigenlijk al aan: er staat geen maat op de prinses.

Prinses Maxima wordt door liefst 94% als sympathiek omschreven, 86% is van mening dat zij dicht bij het volk staat (een stijging van vijf procentpunten) en 85% noemt haar boeiend. Bovendien is zij aanmerkelijk progressiever dan haar echtgenoot (60% versus 40%). Dit betekent in alle gevallen een stijging van minimaal drie procentpunten ten opzichte van vorig jaar.

5 | *Populariteit Maxima nog altijd stijgend*

	April 2003	April 2004	April 2005
	%	%	%
Sympathiek	93	91	94
Dicht bij het volk	81	81	86
Boeiend	84	80	85
Progressief	50	54	60

1.6 Meerderheid Nederlanders: niet tornen aan macht vorst(in)

Een meerderheid van de Nederlanders (62%) is van mening dat de macht van de koning(in) nu precies goed is. Ruim een kwart van de ondervraagden (28%) is van mening dat het staatshoofd, net als in Zweden, geen wettelijke invloed zou moeten hebben. Eén op de tien Nederlanders vindt dat de koning(in) meer macht zou moeten

krijgen dan nu het geval is. Ten opzichte van vorig jaar zijn deze cijfers nauwelijks veranderd.

6 | *Macht vorst(in) precies goed*

	2000	April 2003	April 2004	April 2005
	%	%	%	%
Meer macht	5	11	11	10
Precies goed	66	60	63	62
Geen wettelijke invloed	29	30	26	28

1.7 Kwart Nederlanders geeft Koningin Beatrix nog twee jaar

Een kwart van de ondervraagden (24%) is van mening dat Koningin Beatrix in 2007, als Willem-Alexander veertig wordt, afstand moet doen van de troon. Vorig jaar bedroeg dit aandeel 21%, in 2003 16%. Destijds was 28% van de ondervraagden van mening dat het staatshoofd nu het stokje aan Willem-Alexander zou moeten overdragen. De animo voor die optie is inmiddels flink geslonken, hoewel nog altijd 12% van mening is dat het nu voor Koningin Beatrix het juiste moment is om af te zwaaien.

Iets meer dan één op de vijf Nederlanders is van mening dat Koningin Beatrix in 2008, rond haar 70ste verjaardag, afstand zou moeten doen van de troon (22%). Vorig jaar was 16% van de ondervraagden deze mening toegedaan, in 2003 maar 8%.

7 | *Eén op acht Nederlanders wil Willem-Alexander nog in 2005 op de troon*

	April 2003	April 2004	April 2005
	%	%	%
In 2007, Willem-Alexander 40	16	21	24
In 2008, Koningin Beatrix 70	8	16	22
In 2005, Koningin Beatrix 25 jaar vorstin	28	22	12
Als Willem-Alexander en Maxima (meer) kinderen hebben	12	8	9
Zo laat mogelijk	12	11	10
Anders	13	7	7
Weet niet \ geen mening	10	16	16

1.7.1 Referendum

Binnenkort maken we de gang naar de stembus. Op 1 juni mogen alle Nederlanders van 18 jaar en ouder hun stem uitbrengen tijdens een referendum over de Europese Grondwet. Zou het aftreden van Koningin Beatrix een geschikt onderwerp zijn voor een referendum?

Bijna één op de tien Nederlanders (9%) denkt van wel. Daarmee scoort dit onderwerp beduidend lager dan andere zaken, zoals 'iets lokaals' (30%), de doodstraf (eveneens 30%) en het legaliseren van illegalen en asielzoekers (21%). De aanhang van de Groep Wilders vindt het aftreden van Koningin Beatrix nog het meest *referendabel* (14%), de CDA-kiezers vinden het onderwerp het minst geschikt (7%).

1.8 Nederlander genuanceerder in vertrouwen voor Willem-Alexander

Ongeveer één op de acht Nederlanders wil dat Koningin Beatrix dit jaar nog een stapje terug doet ten faveure van haar zoon, kroonprins Willem-Alexander. Maar is de oudste zoon van Koningin Beatrix en wijlen Prins Claus wel klaar voor het koningschap? Eerder zagen we dat 80% van de ondervraagden Willem-Alexander geschikt vindt als staatshoofd.

Het behoeft dan ook geen verbazing te wekken dat een ruime meerderheid van de Nederlanders (tamelijk) veel vertrouwen heeft in Willem-Alexander als koning van Nederland (81%). Ten opzichte van voorgaande jaren is dit aandeel nauwelijks veranderd (2003: 81%, 2004: 80%). Toch doet zich een opmerkelijk verschil voor ten opzichte van eerdere metingen. Had in 2003 en 2004 28% van de ondervraagden *veel* vertrouwen in Willem-Alexander als koning, anno 2005 is dit nog maar 21%. Er heeft zich derhalve een duidelijke verschuiving voorgedaan in de richting van degenen die aangeven *tamelijk* veel vertrouwen te hebben (was vorig jaar 52%, is nu 60%).

8 | *Vertrouwen in Willem-Alexander nog altijd groot*

	April 2003	April 2004	April 2005
	%	%	%
Zeer veel vertrouwen	28	28	21
Tamelijk veel vertrouwen	53	52	60
Tamelijk weinig vertrouwen	8	7	6
Zeer weinig vertrouwen	3	3	3
Weet niet \ geen mening	8	11	10

1.8.1 Vertrouwen in Willem-Alexander groter dan in Beatrix 25 jaar geleden

Is er in Willem-Alexander nu meer vertrouwen dan in Prinses Beatrix vijfentwintig jaar geleden? In het persbericht dat TNS NIPO (destijds nog NIPO geheten) en Elseviers Magazine op 11 april 1980 verstuurde, wordt gewag gemaakt van het feit dat 66% van de ondervraagden veel vertrouwen heeft in Prinses Beatrix, “nu zij spoedig koningin wordt”. Eén op de vijf ondervraagden (20%) heeft weinig vertrouwen en 5% heeft er helemaal geen fiducia in. Hoewel de antwoordcategorieën uit de onderzoeken slechts deels overeenkomen (en de resultaten dus niet helemaal vergelijkbaar zijn) heeft het er alle schijn van dat het vertrouwen in Willem-Alexander nu groter is dan in Beatrix 25 jaar geleden.

1.9 Invloed Maxima op Willem-Alexander groeit

Een ruime meerderheid van de Nederlanders is van mening dat Prinses Maxima veel invloed heeft op Willem-Alexander. Sterker nog, de invloed van de Maxima is de afgelopen jaren alleen maar toegenomen. Daar plukt de kroonprins vooralsnog niet de vruchten van. Zijn populariteit, zo constateerden we immers, is groot, maar neemt nauwelijks toe (of af).

Liefst 86% van de ondervraagden is van mening dat de invloed van Maxima op Willem-Alexander (zeer of tamelijk) groot is. Dit aandeel bedroeg in 2004 81% en het jaar daarvoor 80%. Vooral vrouwen zijn de mening toegedaan dat Maxima's invloed ver reikt (89%).

9 | Invloed Prinses Maxima op kroonprins neemt toe

	April 2003	April 2004	April 2005
	%	%	%
Invloed zeer groot	28	29	27
Invloed tamelijk groot	52	52	59
Invloed tamelijk gering	9	7	6
Invloed zeer gering	1	1	0
Weet niet \ geen mening	10	11	8

1.10 Koninginnedag ook in toekomst op 30 april

Het is nog niet zover, maar de vraag is niet onbelangrijk. Wanneer moet ‘Koninginnedag’ worden gevierd als Willem-Alexander koning wordt? De huidige datum, 30 april, is ooit gekozen omdat het de verjaardag van Koningin Juliana was.

Een meerderheid van de Nederlandse bevolking (53%) vindt dat Koninginnedag ook in de toekomst op 30 april gevierd moet worden. Ruim één op de drie Nederlanders (36%)

is van mening dat Koninginnedag – na het aantreden van Willem-Alexander – enkele dagen eerder gevierd moet worden, namelijk op 27 april. Op die datum viert de kroonprins zijn verjaardag. Het vieren van Koninginnedag op de verjaardag van Koningin Beatrix, 31 januari, is onbespreekbaar. Dit heeft waarschijnlijk weinig te maken met Koningin Beatrix zelf, maar des te meer dat deze datum midden in de winter valt. Om die reden zal ook 20 maart (sterfdag Prinses Juliana) een ongeschikt alternatief worden gevonden.

Overigens waren er alleen in 1997 meer voorstanders van het vieren van Koninginnedag op 27 april dan van het vieren ervan op de huidige datum, zoals uit onderstaande tabel blijkt.

10 | Meerderheid wil alles bij het oude laten

	1997	1999	2003	April 2004	April 2005
	%	%	%	%	%
Op 30 april (geboortedag Juliana)	42	44	56	56	53
Op 27 april (verjaardag Willem-Alex.)	51	41	30	33	36
Op 31 januari (verjaardag Beatrix)	-	-	-	0	0
Op 20 maart (sterfdag Juliana)	-	-	-	0	0
Andere datum	2	1	2	2	2
Weet niet \ geen mening		14	12	8	8

1.11 Geen steun voor generaal pardon asielzoekers

Terug naar het heden. Nu Koningin Beatrix 25 jaar staatshoofd is, gaan er stemmen op om – ter gelegenheid van het jubileum – 26.000 uitgeprocedeerde asielzoekers op 30 april een generaal pardon te verlenen. Hoewel Koningin Beatrix de asielzoekers formeel niet tegemoet kan komen, kan zij – informeel – aan Minister Verdonk vragen om het generaal pardon alsnog te verlenen. Daar moet de vorstin echter niet aan beginnen, aldus 63% van de Nederlanders. Een kwart (25%) is van mening dat het jubileum een goede gelegenheid is om de asielzoekers te verrassen.

De voorstanders van dit ‘royale gebaar’ zijn er vooral in de gelederen van GroenLinks / SP (45%) en PvdA (37%). De tegenstanders vinden we vooral aan de rechterzijde van het politieke spectrum. De achterban van Groep Wilders (86%) en de VVD (85%) verwerpen het voorstel massaal.

1.12 Steun voor gratieverzoek gedetineerden minimaal

Geen generaal pardon dus voor de asielzoekers. En het verlenen van gratie aan de gevangenen? Evenmin bespreekbaar. Ruim driekwart van de ondervraagden (77%) geeft aan het niet aanvaardbaar te vinden als Koningin Beatrix het gratieverzoek van de gedetineerden honoreert. Eén op de vijftig Nederlanders (2%) vindt dat de vorstin wel gratie zou moeten verlenen aan de gevangenen, 15% vindt het onder bepaalde omstandigheden aanvaardbaar (hangt af van de zwaarte van het delict).

De VVD-kiezers zijn het felst gekant tegen het verlenen van gratie (91%), terwijl de aanhang van GroenLinks / SP het meest coulant is. Van hen vindt 1% dat Koningin Beatrix de gedetineerden, in het kader van haar jubileum, gratie zou moeten verlenen. Nog eens 24% van hen vindt in sommige omstandigheden wel aanvaardbaar.